

POLITECHNIKA
GDAŃSKA

SŁAWOMIR OSTROWSKI

MODEL ZAANGAŻOWANIA
W RELACJI
USŁUGODAWCA–KLIENT

GDAŃSK 2020

PRZEWODNICZĄCY KOMITETU REDAKCYJNEGO
WYDAWNICTWA POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ

Dariusz Mikielewicz

REDAKTOR PUBLIKACJI NAUKOWYCH

Michał Szydłowski

REDAKTOR SERII

Piotr Grudowski

RECENZENCI

Piotr Grudowski

Robert Romanowski

REDAKCJA JĘZYKOWA

Agnieszka Frankiewicz

PROJEKT OKŁADKI

Jolanta Cieślawska

Wydano za zgodą
Rektora Politechniki Gdańskiej

Oferta wydawnicza Politechniki Gdańskiej jest dostępna pod adresem
<https://www.sklep.pg.edu.pl>

Utwór nie może być powielany i rozpowszechniany, w jakiegokolwiek formie
i w jakiegokolwiek sposób, bez pisemnej zgody wydawcy

© Copyright by Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2020

ISBN 978-83-7348-828-1

WYDAWNICTWO POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ

Wydanie I. Ark. wyd. 8,5, ark. druku 9,75, 185/1124

Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin, tel. 91 812 09 08

Spis treści

Wstęp	5
1. Wybrane uwarunkowania zarządzania w sektorze usług nowoczesnych oraz hybrydowych	9
1.1. Usługi we współczesnej gospodarce	9
1.2. Usługi nowoczesne	11
1.3. Technologie interaktywne w usługach nowoczesnych	14
1.4. Informacyjne sprzężenie zwrotne	16
1.5. Interakcje społecznościowe	17
1.6. Usługi tradycyjne, nowoczesne a usługi hybrydowe	18
1.7. Rynek usług nowoczesnych	21
1.8. Charakterystyka nowoczesnego przedsiębiorstwa usługowego	25
Wnioski	31
2. Zachowania klientów usług nowoczesnych	32
2.1. Satysfakcja klienta	32
2.2. Lojalność klienta	33
2.3. Wartość dla klienta	38
2.4. Otwarte innowacje	47
2.5. Marketing relacyjny/doświadczeń	48
2.6. Relacja usługodawca–klient	50
2.7. Technologie interaktywne w nowoczesnym marketingu	51
2.8. Projektowanie usług nowoczesnych	55
2.9. Zaangażowanie i współdziałanie klienta w projektowaniu usług	58
2.10. Podejście <i>Design Thinking</i>	60
2.11. Doskonalenie jakości usług nowoczesnych	62
2.12. Otwarte innowacje w usługach nowoczesnych	63
2.13. Formy współdziałania klienta w doskonaleniu jakości usługi	67
Wnioski	72

3. Model zaangażowania klienta w tworzenie usług – ujęcie teoretyczne	73
3.1. Założenia wstępne do badań modelu	73
3.2. Opis przeprowadzonych badań modelu	77
3.3. Uwarunkowania i ograniczenia realizowanych badań	84
Wnioski	84
4. Model zaangażowania klienta w tworzenie usług – konstrukcja modelu	85
4.1. Drabina zaangażowania usługodawca–klient	85
4.2. Identyfikacja oraz klasyfikacja czynników zaangażowania	90
4.3. Klasyfikacja czynników zaangażowania	91
4.4. Symetria zaangażowania usługodawca–klient	95
4.5. Wzmacnianie zaangażowania	96
4.6. Ocena stanu zaangażowania usługodawca–klient	99
4.7. Ocena stanu równowagi zaangażowania usługodawca–klient	100
4.8. Model obliczeniowy z wizualizacją wyników	103
4.9. Narzędzie diagnostyczno-obliczeniowe z wizualizacją wyników	108
4.10. Raporty diagnostyczne	114
Wnioski	116
5. Empiryczna weryfikacja modelu zaangażowania klienta w tworzenie usług	117
5.1. Rodzaje wyników uzyskanych z przeprowadzonych badań	117
5.2. Wyniki przeprowadzonych badań w ujęciu tabelarycznym	118
5.3. Wyniki z perspektywy person (widok A)	118
5.4. Wyniki z wizualizacją deficytów zaangażowania (widok C)	120
5.5. Wybrane mechanizmy w kształtowaniu zaangażowania	122
5.6. Wybrane zależności w kształtowaniu zaangażowania	124
5.7. Aspekt aplikacyjny wyników badań	125
Wnioski	125
6. Zalecenia dla menedżerów usług	128
6.1. Rekomendacje dla menedżerów usług	128
6.2. Strategie wzorcowe	129
6.3. Scenariusze dedykowane	131
Dyskusja i wnioski	136
Podsumowanie	138
Bibliografia	141
Streszczenie w języku polskim	155
Streszczenie w języku angielskim	156

Wstęp

Współczesny rynek usług podlega dynamicznym zmianom z uwagi na rosnące wymagania i oczekiwania klientów, co spowodowało, że tematyka niniejszej monografii została osadzona w dziedzinie nauk ekonomicznych, w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości. Innowacje zmieniają tradycyjne modele świadczenia usług, jak również wprowadzają bardzo duże zmiany w zachowaniach klientów. Powstawanie nowych, interaktywnych technologii umożliwia szerszą prezentację oferty usługowej i pozwala zwiększyć przejrzystość tego procesu, co przekłada się na wzrost zaufania u klienta, a także utrzymywanie stałego kontaktu, m.in. dzięki technologiom i urządzeniom mobilnym¹. Korzystanie z urządzeń mobilnych i z portali społecznościowych daje dostawcom usług nowe możliwości komunikowania się z klientami, w jeszcze szerszym zakresie niż dotychczas. Systemy zarządzania kontaktami i relacjami CRM (*Customer Relationship Management*) pozwalają na monitorowanie przebiegu kontaktów, analizowanie zachowań zakupowych klientów oraz – dzięki przechowywanym i posiadanym danym – przygotowywanie zindywidualizowanych ofert. Takie systemy umożliwiają również dopasowywanie formy i treści komunikacji w zależności od oczekiwań klienta. Pozwalają wysyłać w sposób automatyczny komunikaty, zachęty itp., zapraszając klientów do skorzystania z oferty i wejścia w bliższy kontakt z usługodawcą.

W dobie natłoku informacji, reklam i innych komunikatów oferty wysyłane przez usługodawcę nie zawsze spotykają się z aprobatą klientów, co powoduje brak zaangażowania w proponowane inicjatywy w takim stopniu, w jakim oczekiwaliby tego usługodawcy. Z drugiej strony usługodawcy i ich menedżerowie często nie wiedzą, w jaki spo-

---

¹ Termin „technologie interaktywne” w niniejszej pracy obejmuje wszelkie, szeroko rozumiane środki dwu- i wielokierunkowej komunikacji elektronicznej, oparte na wykorzystaniu sieci teleinformatycznych, np. komunikację tekstową, głosową, multimedialną i społecznościową, również z wykorzystaniem wszelkich urządzeń i aplikacji mobilnych.

sób kształtować treść, formę komunikacji oraz jakie prowadzić działania, aby zwiększyć zaangażowanie klientów w proponowane formy aktywności, co skutkowałoby wzmocnieniem relacji z marką i silniejszą chęcią współdziałania klientów w proponowanych działaniach.

W związku z tym autor podjął się rozważań dotyczących budowania relacji w nowoczesnej gospodarce, a konkretnie – pomiaru zaangażowania w relacji pomiędzy usługodawcą a klientem. To właśnie dzięki tym rozważaniom zostały postawione przed niniejszą pracą trzy cele – dwa poznawcze oraz jeden użyteczny (aplikacyjny). Pierwszy z celów poznawczych wiąże się z poszerzeniem wiedzy na temat mechanizmów kształtowania i pomiaru zaangażowania w relacji usługodawca–klient. W związku z tym, że monografia przedstawia budowę modelu zaangażowania, kolejnym celem poznawczym jest weryfikacja uniwersalności proponowanego modelu zaangażowania, oparta na określeniu czynników, które mogą wpływać na zaangażowanie w relacji usługodawca–klient. Natomiast celem użytecznym niniejszej pracy jest określenie praktycznych metod postępowania, tak by móc mierzyć i poprawiać stopień zaangażowania w relacji usługodawca–klient w usługach nowoczesnych i hybrydowych. W każdym rodzaju usług do tego, aby miało miejsce wzmacnianie relacji, potrzebne jest wzajemne zaangażowanie usługodawca–klient, które wynika z płynnej wymiany komunikatów oraz pozytywnej reakcji po obu stronach relacji. Większość rozwiązań, które mają na celu poprawę stanu zaangażowania, znajduje się po stronie usługodawcy, w tym kontrola nad procesem decyzyjnym określającym działania ukierunkowane na pozyskanie klientów [46]. Stąd też potencjalnym adresatem użytecznych aspektów monografii jest kadra menedżerska, odpowiedzialna za kształtowanie relacji z klientami w przedsiębiorstwach usługowych.

Struktura pracy została podzielona na trzy części: część literaturową (rozdziały 1, 2), empiryczną (rozdziały 3, 4, 5) oraz zalecenia dla menedżerów (rozdział 6). W rozdziałach 1 i 2 zaprezentowano przegląd literatury, dzięki któremu dokonano oceny stanu usług i przeprowadzono analizę ich elementów z podkreśleniem tych, które budują i warunkują zarządzanie usługami, jak również zaangażowanie w relacji usługodawca–klient. W rozdziale 3 przedstawiono plan badań, który posłużył jako punkt wyjścia do weryfikacji empirycznej zdefiniowanego i opisanego w tym samym rozdziale zaproponowanego modelu zaangażowania. Natomiast w rozdziale 4 przedstawiono elementy konstrukcji modelu zaangażowania. W rozdziale 5 dokonano empirycznej weryfikacji proponowanego modelu, na podstawie której zaproponowano jego praktyczne wykorzystanie przez kadre kierowniczą. W rozdziale 6 zawarto zaś praktyczny wymiar pracy, czyli zalecenia

dla menedżerów, pozwalające zwiększać zaangażowanie klientów przy wykorzystaniu proponowanego modelu zaangażowania.

W niniejszej monografii przeprowadzono analizę zagadnienia kształtowania zaangażowania klienta jako niezbędnego elementu relacji usługodawca–klient. Usługi realizowane w sposób tradycyjny, ale wsparte kanałem komunikacji *online* są nazywane usługami hybrydowymi, ponieważ część doświadczenia klienta (*User Experience, Customer Experience*) powstaje w świecie rzeczywistym, a część na ekranie komputera, smartfonu, tabletu czy nawet smartwatcha. Tematyka monografii dotyczy właśnie usług hybrydowych i na ich przykładzie zostały przeprowadzone badania, których wyniki przedstawiono w części empirycznej (rozdział 5).

Problematyka niniejszej monografii została pierwotnie opracowana w ramach pracy doktorskiej realizowanej przez autora w latach 2013–2018 pod przewodnictwem prof. dr. hab. inż. Marcina Sikorskiego [136], któremu autor dziękuje za inspirację oraz pomoc w realizacji pracy naukowej. Rozprawę doktorską recenzowali dr hab. Agnieszka Sopińska, prof. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie oraz dr hab. Jan Fazlagić, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, którym autor składa serdeczne podziękowania za recenzje oraz zawarte w nich komentarze i sugestie, które przyczyniły się do napisania monografii. Autor chciałby także bardzo podziękować dr. hab. inż. Piotrowi Grudowskiemu, prof. Politechniki Gdańskiej oraz dr. hab. Robertowi Romanowskiemu, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, których uwagi, sugestie i wnikliwe recenzje pozwoliły nadać niniejszej monografii jej obecny kształt.